

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Ivsta Reipvb. Christianæ In Reges Impios Et
Haereticos Avthoritate: Iustissimaque Catholicorum ad
Henricum Nauarræum & quemcunque hæreticum à regno
Galliæ repellendum confœderatione ; Liber**

Rainolds, William

Antverpiae, 1592

Capvt I. De origine reipub. eiusque potestate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63183](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63183)

V M
ue sim-
untur.

I

De origine Reipub. eiusque potestate.
in quo hæc tractantur.

CAPVT PRIMVM.

- pag. 1
es rem-
nantes
ag. 33
g. 105
agant
g. 173
longe
g. 265
fuctu-
os esse
g. 327
ualem
on po-
g. 410
urere
g. 495
a regi-
potest
g. 576
inter-
quam
g. 659
dine
735
- 1 Quod natura respub. & ciuiles societates instituit.
  - 2 Et magistratum iurisdictionem.
  - 3 In reipub. potestate est formam regiminis, siue Regiam, siue Aristocraticam, siue Democraticam assumere, & earum unamquamque quibus velit imperandi, & parandi conditionibus circumscribere.
  - 4 Hac in re duo contraria paradoxa cauenda sunt, alterum hereticorum qui reges nimium subiiciunt populari furori, ut ante aliquot annos Scoti, qui Mariam reginam suam e regno eiecerunt.
  - 5 Alterum aliorum qui reges nimium efferunt super respub. easque totas & singulorum ciuium fortunas nimis seruiliter subiiciunt regibus. Horum sententia statuens regem nullas ob causas posse a reipub. castigari, vel deponi, fusa declaratur.
  - 6 Et si regia potestas sit excellentissima, hæc tamen de regibus opinio est perabsurda & nimis assentatoria, & contra naturam atque institutionem rerumpub. usque longe perniciosissima.

NEMINEM arbitror aliquando
considerasse paulo diligentius ho-
minis originem & conditionem
qui non statim aduerterit eum a
natura ad ciuilem societatem fuisse
factum & ordinatum. Neque hoc
viderunt solum excellentes illi
Philosophi, Platonem, Aristotelem, Theophrastum, Ci-
ceronem, qui ingeniorum acumine & altitudine po-
tuerunt

3
 tuerunt in abdita naturæ misteria penetrare, sed alij
 etiã omnes quicunque mediocri intelligentia
 præditi res obuias & communi vitæ consuetudine
 tritas voluerunt attendere. Facile enim fuit animad-
 uertere reliquis animantibus à primo ortu natu-
 ram tam prouidè consuluisse vt ipsis per se suppe-
 teret, quicquid ad vitam tuendam erat necessariũ,
 vt nõ magnopere aliorum subsidijs indigerent. Alia
 enim rostris, alia vnguibus, alia plumis instruxit,
 Tauri cornibus, apri dentibus, morsu leones se tuẽ-
 tur, quæ robore non valent solertia nituntur: &
 pleraque non minus fuga & occultatione se defend-
 unt, quàm velocitate & viribus: quorum tanta est
 & tam admirabilis varietas, vt multi Philosophi in
 eorum indagatione atatem suam totam contriue-
 rint. Homo autem tanta cum miseria & imbecilli-
 tate ex matris visceribus effunditur, vt trunci in-
 star immobilis iaceat, nec sine alterius ope vel labra
 maternis vberibus possit admouere. Deinceps au-
 tem quò magis adolescit, eò magis aliorum operã
 requirit siue ad curandum corpus, siue ad forman-
 dum animum. Neque enim vlla est corporis pars,
 quæ non alicuius opifici labore & auxilio ad sui
 conseruationem egeat, neque mens aliqua scien-
 tia, vel liberali, vel mechanica excolitur, nisi magi-
 ster quispiam in ea facultate capescenda præmon-
 stre viam, Vt vestiamur, multorum operariorum
 industriæ necessariè antecedunt priusquam lana
 aut quæcunque alia materia corpori nostro tege-
 do vestem præbeat: vt pascamur, frumentum, &
 quæ sunt alia terræ marisque esculenta, multorum
 manibus elaborantur, priusquam nobis pascendis
 sunt idonea. Vt interdum in agro operemur, vel in
 officina, multorum opificum adiumento opus est,
 qui idonea nobis conficiant instrumenta, vt pos-
 que

*Arist.
 Plutarch.*

*Humana
 natura in-
 firmata.*

quoridianos diei labores noctu quiescamus, architectum requirimus qui domum construat, in qua lassatum corpus reficiamus. Animus autem quod est corpore sublimior & augustior pluresque habet virtutes & disciplinas quibus instruatur, eò quoque pluribus indiget magistris, à quibus ad eas percipiendas formetur. Quamuis enim natura nobis igniculos quosdam virtutis & doctrinæ indiderit, tamen nisi ad eosdem fouendos præceptorum institutio accederet, ne illi statim in ipsis cunabulis extinguerentur. Neque verò vnquam quispiam, vel in Ethicis, vel in Philosophicis, vel in Mathematicis, vel in Theologicis, vel in Medicina, vel in Iurisprudencia, vel in re bellica, vel in ciuili, vel vlla in virtute earum quæ mentem aut mores informât vir illustris euasit, nisi qui alijs in eâ scientia excellentibus, diligentem operam nauauit. Huc pertinet quæ ex omnibus animantibus soli homini concessa est loquendi, & intimos animi sensus communicandi facultas, quæ nulli rei utilis est, si ciuilem vitæ societatem abstuleris. Huc pertinet præstantissimum illud amicitia bonum, quod tale est, vt *nec aqua nec igni, nec ipso sole* Cic. de amicitia. (vt inquit ille) *pluribus in locis vt amur, quam amicitia,* quod quum à natura non autem ab indigentia & commodorum perceptione ortum habeat: quum natura alios diligamus, & ijs quibus morum similitudine coniungimur benefacere cupiamus, & si nunquam mutuam compensationem speremus, planum est homines natura ad ciuilem communionem impelli, sine qua omnis amicitia & alijs beneficii vsus intercidit, à qua si quis vnquam alienum se præbuerit, vt Timon ille Atheniensis, eum & Philosophi & Christiani, vel belluam, vel deum esse dixerunt: belluam quidem, quia hominum communionem auersatur cuius appetitum natura

Arist. poli. humano generi, vel maximè ingeneravit: deum
li. 1. ca. 2. autem: quia seipso contentus nullà re videtur in-
Aug. de a- digere, quod est diuinitatis proprium. Neque verò
micit. 10. 4 princeps illa virtutum moralium iustitia aliquem
 locum habet in homine ciuilibus societatis experite.
 Nam quum eius munus sit vt communi vtilitati
 seruiat & suum vnicuique tribuat, (propterea que
 rectè à philosopho *virtus popularis* dicitur) cætum
 hominum desiderat, in quo splendorem & radios
 istius suæ popularis beneficentiæ emittat: nec nisi
 inter varia hominum genera atque ordines verfer-
 tur, potest erga domesticos, erga magistratus, erga
 superiores, erga pares, erga inferiores, erga ciues,
 erga eos quibuscum negociatur æquabiliter se ge-
 rendo, vllam suæ excellentiæ speciem ostendere aut
 partem muneris præstare. Istè igitur corporis atque
 animi necessitates, ista virtutum semina animis no-
 stris insita homines dispersos & dissipatos in vnum
 locum contraxerunt. Hæ causæ edificarunt vicos,
 construxerunt ciuitates, fundarunt Academias,
 multorum agricularum, artificū, fabrorum, archi-
 tectorum, militum, mercatorum, doctorum atque
 indoctorum varietatem, tanquam totidem eiisdem
 corporis membra vnitate & societate ciuili copu-
 larunt: vt dum alij alijs quod opus erat suggererent,
 alij ab alijs quod ipsi desiderabant sumerent, omnes
 patiter in publicum quoddam corpus (quam Rem-
 publicam vocamus) coalescerent; & mutuis auxi-
 lijs in generale corporis illius bonum & salutem
 intenderent. Et quòd hic fuerit verus, primùm vi-
 corum, & deinceps ciuitatum, & postea maiorum
 rerum pub. amplas in se regiones complectentium
 ortus; & antiquissima historiarum monumenta
 docent, & hodierna rerum experientia conuincit.
 Quemadmodum enim natura, corporum omniū,
 homi-

hominum, bestiarum, arborum, stirpium, herbarum, fluminum granditatem à minimis principijs & feminibus inchoauit; non aliter maxima imperia, & ciuitates amplissimæ, vt olim Carthago in Africa, Roma in Italia, multoque post omnes celebriores Germaniæ ciuitates: & ante mille annos Venetiæ in mari Adriatico à paucis pastoribus, aut exulibus, aut piscatoribus, aut militibus, aut colonis, aut similibus: sui tuendi causa in vnum locum confluentibus duxerunt originem, id quod optimi historici Berosus, Iosephus, Lilius, Diodorus Siculus, Cornelius Tacitus, Coccius Sabellicus, Oforius, & alij annotarunt. Nostraq. tempestate eadem ratio quosdam in extremo occidente Americanos, olim bestiarum ferè ritu viuentes, in magis ciuilem vitæ societatem compulit. Quin etiam agrestes in vltima Septentrione Tartari qui vnius imperio nõ continentur, neque verò ciuitatibus includuntur, neque certos habent ditionis terminos, sed sub papilionibus degunt, & tandiu vno in loco cum vxoribus & gregibus agunt quoad terram circuniacentem depasti fuerint, plurimumque ab aliorum hominum ciuili humanitate absunt, non tamen singuli dispersi, sed tanta multitudine vagantur; quanta opus est & ad magnam ciuitatem complendam, & ad mutuam omnium defensionem, & ad iniurias vndiquaque depellendas: quo prorsus modo olim vixisse Numidas Africae, & Germanos & Sarmatas, & alios vniuersos in illo longissimo Europæ atque Asiæ tractu populos, fidelium historicorum monumenta prodiderunt. Eos autem in hanc vitæ communionem contraxit, non hominum eloquentiû persuasio, à quibus erant penitus inanes, non regis alicuius authoritas, quæ adhuc nulla prorsus extitit; non denique artificiosa aliqua causa, qualem

*Ortelius
in Theat.*

*Corn. Tacit.
lib. 2.
Pompon.
Mela li. 2a
ca. 2. 4.*

homines ignari quandoque comminiscuntur, sed ipsa natura communes indoles, à solitudine abhorrens, & ad societatem ciuilem propendens, ipsa ratio ostendens hoc esse aptissimum vitæ & salutis tuendæ medium, ipsa mentis humanæ solertia & perspicacitas, ipsum dico naturæ lumen, quo perceptum est hunc viuendi modum fuisse & eorumque vtilibus, & animis salutarem, & posteritati continuandæ necessarium, & tum singulorum commodis tum vniuersorum rationibus maximè conuenientem. Natura erga hominum cætus & communionis induxit, natura ciuitates fabricauit, natura respub. instituit.

2.

2. Neque verò huc vsque tantummodo proficit, vt homines dispersos & palantes in vnum congregaret, sed etiam vt eosdem congregatos pacis & tranquillitatis obtinendæ opportunis vinculis constringeret. Quotsum enim innumera multitudo intra vnius ciuitatis mœnia coitio, si ad prohibendas cædes, ad vitanda stupra, ad puniendâ latrocinia, ad coercendos robustiores ne infirmos opprimant, si ad suum cuique tribuendum, nulla ponatur regula, nulla ineatur via? Si cuique quod liceret idem liceret, si fas esset agere quod voluntas effrænata imperat, quò libido furiosa trahit si hominum cupiditates nulla legum aut magistratum auctoritas comprimeret, quemadmodum possent istiusmodi cætus, vel ad breue tempus statim conservare? Nimirum vti de Cadmæis fratribus fabulantur poetæ, qui eodem ipso quo nati sunt die mutuis vulneribus conciderunt, ita huiusmodi hominum societatem nullo iure, nullis legibus, nullis magistratibus astrictam, necesse est statim dissolui & intestinis tumultibus dissipari.

*Necessitas
magistra-
tuum,*

Multoque satius est singulos in lustris & latibulis

mon

more ferarum degere, quàm hoc modo in vnum confluere, vbi iniurijs accipiendis sint expositi, si interim nullis remedijs ad iniurias propulsandas sint instructi.

Communis ergo ratio quæ prius illud suavit, hoc etiam necessario adiunxit, vt singulæ societates magistratus sibi quosdam crearent, quorum studio & autoritate pacatè viuerent, & quietè bonis suis fruerentur. Id quod præterea ab eis expressit mundi totius (cuius homo pars est primaria) consideratio. Quum enim omnes creaturæ ordine quodam dirigantur, quum cælorum orbés ab vno motore circumferantur, quum in elementis sit vnus supra alterum dignitas & excellentia, quum in bestijs, in piscibus, in metallis, gradus diuersos, & perfectionum distinctiones reperiamus, quum in omnibus vniversè rebus, aliæ emineant, aliæ subsidat, aliæ suo quodam modo imperent, aliæ pareant, quàm monstruosum est, & humanæ naturæ dignitati aduersariū, vt homo solus, cuius vsibus aliæ creaturæ omnes inserviunt, viuat inordinatè, nullā habeat honoris præcellentiam, nullum subiectionis ordinem, sed in Babilonica quadam cōfusione versetur, vel infernali potius, vbi iuxta literas sacras *Nullus ordo sed sempiternus horror & cōfusio inhabitat.* Io. 10. 22

Ergo quin eadē ratio quæ respub. finxit, ordinem, etiā distinctiones, & magistratuum iurisdictiones vnā inuexerit dubitari non potest. Eth̄ vniversum terrarum orbem, mente & cogitatione perlustremus, non solum vbi religio & disciplinæ humaniores vigent, sed etiam vbi rustica barbaries & immanitas, & turpissimus idolorum cultus grassatur, vt in vltimis Indiæ Orient. & Occident. terminis: illic vbiq. expressa videre possumus naturæ magistratus & principes, commendantis exempla. Nam

& in Calecutio & Narfinga longissimisq; Africa
 atque Asia littoribus & remotissimis Indici mari
 insulis ad Laponenses & Chinas vsque, principe
 quidem nominantur; & in America ante Hispano
 rum in eas oras aduetum, alibi optimates, alibi Se
 natus, alibi reges, semper & vbiq; magistratus a
 liqui, longè lateq; imperitabant. Neque aliter
 quàm in Europa nostra alibi imperium vnius, alibi
 potestas multorum viget, alibi electi è populo re
 gtores præsumt, quos varijs nominibus Imperato
 res, Reges, Senatium, Duces, Marchiones, Comi
 tes: Consulesq; vocamus; sic in illis quoque re
 gionibus, eadem eluxit imperiorum differentia, v
 vno loco regnū vel monarchia, hic mera, illic mi
 xta, in alio Aristocratiā, in alio democratiā, gētiū
 & populorum teneret gubernacula. Omnium autē
 populorum consensum ipsius naturæ vocem esse
 rectè asseruit prudēs ille Rom. reipub. moderator
 Cui suffragatur perspicua Dēi omnipotentis sen
 tentia, qui populum suum electum aliās Iudicium
 aliās Regum, aliās Sacerdotum imperio subiecit, v
 singulas gubernationum formas sibi probari ostē
 deret. Hinc enim est quòd etiā si terrenum princ
 ipatum omnem *humanam creaturā* vocet Apost. qui
 nimitum in certos homines popularibus homi
 num suffragijs confertur, tamen quia ea ipsa prin
 cipum electio fluit à natura quam Deus condidit
 & à ratione quam Deus homini infudit, & quæ
 tanquam exiguus quidam radius ab immenso diu
 næ lucis fulgore haustus, idcirco disertè pronūciat
 Apostolus alter, *Non esse potestatem nisi à Deo, & qui
 potestati resistit, eum Deo ipsi resistere, & Deus iam an
 te per Salomonem dixerat, per me reges regnant &
 legum conditores iusta decernunt.*

*Nouus Or
 bu in nauis
 gationib. lo
 seph Indi
 & Ludon.
 Patrij.*

*Cic. de nat.
 deor. lib. 1.*

*Lib. Iud.
 Lib. Reg.*

*1. Pet. 2.
 13.*

*Rom. 13.
 Trou. 8,
 v. 15.*

3.

3. Vt autem hæc fati sunt ex se perspicua, ideoq;
 longè

longa aut accurata probatione non egent, ita illud quoque non minus evidens est, quod diuersis populis diuersæ fuerint parendi & imperandi formæ, quod alij reges, alij dictatores, alij consules sibi præfecerunt, quod alij annuos, alij perpetuos magistratus ascuerunt, quod qui reges habuerunt, eis alij laxiores, alij angustiores cancellos circundederunt, hoc totum à populorū voluntate & approbatione inanasse. Neq. enim loquor de gentibus bello subactis, non de regibus qui vi & ferro regiones inuaserunt & populis nolentibus iugum imposuerunt, quomodo olim Alexander Magnus Asiam, & hodierno die Turcarum Imperator imperium Græcū dominatu suo tenet, sed de illis principibus, qui à populo volente & cōsentiente, ad regale fastigium vel principatū quemcumq. euecti sunt. Quid enim causæ est cur Heluetij populari politia regantur, Veneti Ducem habeant, sed multis legibus deuinctum, Brabant & Saxones Duces quoque, sed multo liberiores, Galli, Angli, Hispani, reges sed longè diuersis conditionibus imperantes, Dani & Poloni reges item, sed ad certas regendi regulas quàm priores illi magis alligatos: unde hæc diuersitas nisi à liberis singulorum populorum studijs, qui talem reipub. formā prætulerunt? Cur Anglia quæ olim varijs regulis suberat, nunc vnum agnoscit principem? Italia contra quæ olim vnus populi Romani imperio, postea Gothorum & Longobardorum regum tota continebatur, nunc inter varios principes est distributa? Si naturam consulas, ea facile pateretur Heluetios non minus hodierno die Austriæ Ducibus parere, quàm ante annos trecentos eisdem Ducibus subiciebantur. Quod ergo iam nõ Duces sed populares magistratus habeant, & pro vna republica quæ tum regionem eam omnem cōplectebatur,

plectebatur, nunc in tredecim resp. diuidantur, non à natura, non à Dei verbo aut prescripto venit, quod est vnum & immutabile, sed à populorum moribus qui necessarijs temporum caulis & reipublicæ commodis adducti alias assumpserunt parendi & imperandi formas. Quod autem de reliquis vniuersis magistratibus dico, de regali quoque potentia intelligi certa ratio & nationum omnium instituta probant. Nec enim regius dominatus aliam habet quàm reliqui principatus originem, & qui reges sibi crearunt, consules aut duces sibi creare potuerunt & qui Regalem amplitudinem potius quàm Imperialem aut Ducalem selegerunt, in eadem restringenda tantã varietatem adhibuerunt, vt regis quoque non minus quàm aliorum principum vim atque maiestatem e reipub. ordinantis arbitratu pendere ostenderint. Plurimum quidem poterant Romanorum reges, & à simplici monarchia parum aberat eorum potestas; neque tamen hæreditario iure à patre transibat ad liberos, sed noua semper electio intercessit, *Senatu Authore* & quasi suadente quis erat regno gerendo idoneus, *Populo iubente* & decernente, quis in regio throno collocaretur. Vnde factum est vt è quatuor regibus Romulum sequentibus tres, *Numa Pompilius*, *Tullius Hostilius*, & *Tarquinius Priscus*, non è stirpe regia, non sibi cognati aut agnati, ne Romani quidem, sed peregrini, *Senatus tamen consilio* & *populi iussu* Romanum didema capesserent. Lacedemonij reges habebant in speciem quidem aliquanto insigniores, regni enim successio à patre descendebat ad filiũ, quod est præclarum regie celsitatis indicium; & tamen quod regibus coercendis Ephori quinque è plebe delectati (vt apud Romanos Consulibus frænandis Tribuni plebis) adiungebantur, quod isti Ephori regibus

*Binus de-
cad. 1. l. 1.*

*Reges
Romani.*

*Lacedæ-
monij.*

*Arist. poli.
6, 2, 16, 8.*

immi-

imminebant & eorum actiones obseruabant, & si quid offenderent eos aliquando alijs pœnis, aliquando etiam capitali supplicio mulctabant, quàm immensa erat hæc Regum Lacedæmoniorum maiestatis infra eam qua reges Rômani potiebantur imminutio? Est inter Moluchas insulas insula Bornensis reliquis ditior & excellentior, cuius incolæ moribus sunt honestissimis, iustitiamq. & pietatem imprimis colunt, pacemque amant, & bellum maximè detestantur, regemque suum *dum paci studet, vt Deum quendam adorant*, & raris admirandæ cuiusdam venerationis officijs prosequuntur, & laceßiti quidem regem ad bellum vadentem alacriter stipantes, manus cum hoste fortissimè cõferunt. Sin verò rex belli mouendi appetentior, causam præbeat vt ipsis bellum inferatur, hoc in more habent, vt semper regè in prima acie collocent vbi maximum est periculum, neque strenuè hostè inuadunt donec Regem occisum intelligunt: *tum enim primum pro libertate & futuro rege pugnare incipiunt, adeo vt nullus vnquam fuerit apud eos rex belli constandi auctor, quin is hostili manu concisus interierit.* Prætereò mirabilem varietatem Asiaticorum regū, quorum alij adeo effrænati sunt tyranni vt impunè quiduis perpetrèt, & pro libidine in omnium subditorum fortunas & sanguinem grassentur: alij adeo seruiliter quorundam procuratorum imperijs obnoxij viuunt, vt *quindecim simul reges* Goæ in eandem arcem inclusos, oculis orbatos, è regio throno expulsos ab ijs qui ipsorum nomine regnum administrabant, primò suo in Indiam appulsu Lusitani repererint. Alibi patribus succedunt filij, quod multis in locis fit; alibi noua perpetuò est electio, quam etiam multi populi retinent. Aliàs in vsu est, nec electio, nec hæreditariâ filiorum successio, sed post

Moluch.
Nouus orbis.
Maximilianus.
Transylvanus in epistola de Moluchis pa. 522

Asiaticæ reges.

Orosius in historia Emanuelis lib. 10.

post regum obitum exclusis perpetuo liberis, ad regimé assumuntur regum è sororibus nepotes, quæ consuetudo in amplissimo Calcutij regno & Cochimensi & alijs quibusdam vicinis inolevit. Hæc & quæ sunt huius geneti plurima, à sola populorum voluntate moribus & institutis manant mittamus. Europam nostram intueamur & regnorum iura expendamus, an non hic equè magna occurrat dissimilitudo.

Poloni reges sine certorum Palatinorum assensu, nec bellum mouere, nec fœdera inire nec tributum indicere, nec quippiam magni alicuius momenti in republica facere aut constituere possunt. Dania rex de nullo viro nobiliore quem Baronem dicimus, vitæ & mortis sententiam potest ferre; sed si talis accusatio cuiquam interdatur ad pares suos, hoc est ad Barones pertinet supremæ de vita & morte decernendi potestas. Id quod item Anglicani & Gallicani regni quoque iurè & moribus à primis Hugonis Capeti temporibus fuit stabilitum. Quanquam hanc legem Dani nuper intra triginta annos regi suo dederunt: & iusiurandum de hoc à rege Friderico cum coronaretur primum omnium exegerunt quod in Anglia & Gallia diuturna multarum ætatum consuetudine antea fuerat receptum. Gallorum autem reges & si quoad alios imperant multo laxius, nec ita quemadmodum Poloni & Dani & Angli ad certorum hominum sententias audiendas, & assensum obtinendum deuiant: tamen nec eorum infinita est authoritas, sed suos etiam habent aliquos terminos quosquæ valde amplos & latè admodum patentes. Germania verò Imperatorem quis ignorat ita esse circumscriptum, & quasi vinculis & manibus implicitum.

Bodin. de
la repub. li.
1, ca. 9.
Bellefor. in
Annal. li.
3. c. 4. li. 4.
ca. 16. &
Comin. cō-
ment. li. 6.
in fine.
An. 1559.

e

multi vt Duces, multi Comites, multarum ciuitatum Democratici magistratus Imperatore Germanico regalius & solutius imperent, qui nec Turcæ quidem inuadenti Imperij copias ad resistendum colligere potest, nisi prius à Conuētū Imperiali facultatem impetrauerit, qui etiam talibus difficillimis temporibus durissimas aliquando condiciones Imperatori subsidium ad Turcam repellendū flagitanti imposuerunt.

Neque verò minor est differentia & varietas in ijs qui sunt ad hanc sublimem imperandi celsitatē efferendi. Germani successionem hæreditariam in primis auerfantur, ideoque è precipuis Imperij legibus in quas electus Imperator iurat, ea vna est, vt *Steid. li. 8. an. 1532.*
consilium nullum ineat quo dignitatem imperij suæ familie peculiarem & hæreditariam faciat, sed liberam & integram permittat Septemuiris eligendi facultatem, iuxta Caroli III. legem & iuris pontificij præscriptum. Angli, Hispani, Galli, & si patribus defunctis filios hæredes, vel proximos agnatos semper surrogent, adeo vt hæc consuetudo vim legis apud eos obtineat, nõ tamen ita simpliciter & vniuersè hunc creandi reges modum sequuntur vt quum euident aliqua reipublicæ necessitas aut utilitas requirat nefas putent eam immutari. *Steid. li. 8. Chronica Angliæ.*

In Anglia enim post Henricū I. regē, cui Mathildis filia Germaniæ Imperatori nupta superstes fuerat, Angli vel praua emulatione legis Gallorum Sallicæ ne mulieri subijcerentur, vel iustis causis quia regno putabant fore consultius, Stephanum regem coronarunt. Qui tamen postquam multos annos regnasset, ex optimatum consilio filium suum Guilielmum magnæ spei iuuenem, nullum ob facinus sed tantum quietis publicæ gratia, regni successione priuauit, & Henricum ducem Normanniæ Mathildis

Fily patri-
bus no sem
per succedunt in
Anglia,
Hispania,
Gallia.

Paul. Ac-
mil. li. 2.

Hollins. pa.
223.
Stouu. Po-
lul. Virg.
Angl. Hi-
stor. li. 6.

Conci. Tol.
4. ca. 74.
Conci. Tol.
5. ca. 3.

thildis filium sibi mortuo successorem certis con-
ditionibus constituit, qui etiam regno proximo
potitus est. Et post Richardum primum quamvis
Arturo Duci Britannia: communi more ius regni
deberetur (filius enim erat Galfridi maioris natu-
fratris) tamen quod is infantulus esset & regni sta-
tus virum aetate matura requireret, Archiepiscopus
quoque Cantuariensis & alij nobiles, vehementer
pro Ioanne sponderent cum summa cum iustitia
regno praefuturum, is generali omnium Ordinum
assensu in regio throno constitutus est, & facti
sui Archiepiscopum & alios poenitentia cepit cum
postea regem effrenate diuina & humana iura
conculcantem viderent, tamen fuisse illud in eorum
potestate situm, & generalis liberatio omnium
Ordinum suffragatio, & similia superiorum temporum
acta declarant. Nam post Gulielmum Normanum
Angliae regem, Henricus I. regnavit: cum tamen
Robertus Henrici frater natus maior suum ius
praeterderet, & ante Normanorum tempora
Edouardo Seniore mortuo, filius primus Adelstanus,
& post Adelstanum filius II. Edmundus, & post
Edmundum III. Eldredus successerunt, quanquam
Edmundus reliquerat duos filios Eduardum &
Edgarum, quorum uterque post Eldredum suo
tempore ad regium diadema est assumptus.
Hispani quoque semper haereditarium ius in
regibus suis probarunt, ita tamen ut episcopi &
proceres iudicarent utrum is qui natura esset
haeres, ingenio quoque & moribus esset regno
procurandus idoneus. Unde decernunt, *Ut nullus apud
eos praesumptione regnum arripiat, nullus excitet
mutuas seditiones, ne in nullo interitus regum,
sed defuncto in pace principe, primates gentis
cum sacerdotibus successorem regni communi
consilio constituant, quod si quis ad regem
maiestatem*

maiestatis fastigia aspirat, quem nec electio omnium praeficit, nec Gothica gentis nobilitas ad hunc honoris apicem trahit, sit consortio Catholicorum priuatus, & diuino anathemate condemnatus. Neque Galli ita perpetuò fuerunt filijs nata maioribus affixi, vt semper eis regnum paternum tribuerint. Nemo fuit sua ætate Carolo Magno ad regnum Galliaè optimè moderandum habilior; nec tamen regnum totum Carolo est traditum, sed inter ipsum & fratrem Carolomannum dispersitum. Carolo maiori Nouiodunum, Carolomanno Suesiones regia euenere. Transrhenanae nationes Carolomanno parebant, Carolo Aquitania tribebatur. Et quanquam fratres isti prius viuente patre à Pontifice Romano Stephano in Gallias ventitante iniuncti fuissent, quod erat ad regnum futurum magnaprærogatiua: à Francis tamen ius regni non à pontifice, sed à se pendere dictitantibus, reges non habebantur, priusquam illi congregati suis suffragijs in eorum dominatum consenserant: qui etiam eos equaliter reges declararunt. Interijt paulo post Carolomannus cum tertium regnaret annum sed relictis liberis, & tamen proceres regni eius ad Carolum magnum vltro veniente, regem eum totius Galliaè salutarunt: & sic ea tota in vnius Caroli monarchiam neglecta Carolomani posteritate coaluit. Non defecerat in Gallia hæres regni masculus cum Ludouicus & Carolomannus regnarent, vixit enim Carolus quanquam infans, legitimus tamen Ludouici Balbi filius, & tamen quod in Gallia tumultus quidam increbescerent, & e Germania tempestates quædam bellorum timerentur, Galli vt Germanorum principum iugum à se depellerent, ad quod rege duce, non infante, sed viro opus erat alijsque grauissimis causis permoti, duos alios Ludouici Balbi filios nõ legitimos, sed naturales ad regnum extulerunt, eosq. pariter

Belleforest.
lib. 2. ca. 5.

Amil. 2.

Paul. *Æ-*
mil. lib. 1.
 Greg. *Tur.*
hisl. franco
lib. 4. cap.
 22.
 Belfor. *in*
Annal. l. 1
ca. 12. 13.

Diversa
succedendi
ratio.

Deut. cap.
22. v. 1.

pariter vixerunt & coronarunt, regnumque ita di-
 uiserunt, vt maiori cederet Francia propriè dictæ
 minoris imperio Aquitania & Burgundia subici-
 retur. Denique quum non semel regnum Gallicu-
 num, non in duo tantum, sed in quatuor etiam re-
 gna optimates distribuerint, illisque singillatim re-
 gnum idem regis liberos supremos & absolutos rege-
 derint, quorum nullus alium superiore in agno-
 ceret (quorum regniæ sedes, ciuitates *Parisiorum, Su-*
ssonum, & Mediomatricum vel Rhemorum frequenter
 historicorum omnium monumentis celebrantur)
 hoc, ne alia confecer, euidentissime docet quid re-
 publica possit, si quis summam & absolutam eius
 potestatem consideret; & etiam quid soleat, quan-
 do singularis alicuius vtilitatis adeptio, vel mag-
 periculi depulsio præsens remedium efflagitat.
 Quid illud? quòd in Hispaniæ, Angliæ, Scotiæque
 regnis, femina ad regni successionem admittitur
 in sola Gallia vi legis Salicæ siue antiquæ siue recen-
 tis, feminae omnes etiam cum masculis suis à ta-
 successionem repelluntur. Annon magna est differ-
 tia & dissimilitudo immensa? Quis autem legem
 illam Salicam tulit? quis in sola Gallia feminas
 regni gubernaculis semouit? Quis Poloniæ regem
 à Dano & Anglo, quis hos à Gallo aut Hispano
 multis in regno tractando differentijs se iunxit
 sepe rauit? Certè nec Deus, nec natura quæ apud
 omnes itos vna est; sed ipsorum populorum volun-
 tas, arbitrium, designatio, & libera quum respu-
 suas primò formarunt aut postea correxerunt insti-
 tutio. Sicuti enim ratio docuit rerum pub. rectoribus
 eadem scelera dispari suppliciorum acerbitate cor-
 primere, prout nimirum videbant reipub. paci, &
 perditorum hominum frenandæ nequitiae suum
 vtilissimum, vnde fures alibi quadruplo aut quin-
 tuplo

excitarunt. nec iniuria: quum enim naturale ius, & natura iurisque illius conditor Deus, cuique populo plenam tribuerit, liberamque sui gubernandi facultatem quam sine certis illisque horrendis, vel in Deum & naturam peccatis, vel in vicinos principes & populos iniurijs, nemo eripere potest, si quis solo ambitione, vel imperij sui dilatandi cupidine ductus nulla populi electione, nulla maiorum successione nullo Dei mandato, nulla lege legitimaque causa huic populo imperare volet, cumque sibi seruire cogat, longè ei grauiorem iniuriam facit, quam si latro domum cuiuspiam effunderet, & bona, opesque domesticas per vim extorqueret. adeo ut semper, utue primas imperiorum origines inquirimus, siue diuersos regendi modos non violentos & tyrannicos sed legitimos & regales attendimus, utrobique reipub. populique authoritatem tanquam verum horum vtriusque fontem recurrentum sit.

4. 4. Caterum hic ex alto duplicem video eminentem scopulum, & vtrumque valde periculosum. Alii enim his principijs innitentes. superbe regum diadematis insultant, & penes promiscuam multitudinem esse volunt, ut reges à suis solijs deturbent ac in ordinem cogant. Alij in contrariam partem nimium vela cursumque suum flectentes, diuinitatem planè regibus affingunt, omnè penitus à reipub. tollentes eos coercendi potestatem, etiam si non modicum priuatis secleribus sint turpissimi, nec modicum si priuatorum hominum iniustissime bona expilant, effundunt sanguinem, sed etiam si vniuersè reipub. pestem moliantur & perniciem. Vtrique nimirum medio aberrant & ad extrema labuntur. Vtrique patris alterutrius odio nimium indulgent sibi, & nimis inimicè alijs aduersantur; & vtrique dùm nimia vellentia quod conceperunt temerè, defendere volent

pertinaciter, communis reipublicæ hostes sunt a-
 pertissimi: Illi dum seditiones concitando & armā-
 do subditos contra reges, ciuiliū bellorum flam-
 mas in reipub. viscera immittunt: isti dum sub regū
 nomine tyrannos euehendo, illisque interminatam
 licentiam patranda fanda & infanda quæuis conce-
 dendo, rempub. sui seruandi copia spoliāt: hancq.
 tyranno, non aliter, quā ouem lupo tradunt ma-
 cētandam & diripiendam. Et de prioribus, quando
 multa luctuosissima extant post annos sexaginta
 proximè elapsos, in omnibus Europa regionibus
 exempla, vnicum Calvinistarum in Scotia rebelliū
 facinus perstringere sufficiat. Qui quū à regina sua,
 tum in Gallijs agente facultatem impetrassent Co-
 mitia parlamentaria conuocandi, & in ijs quod è re-
 pub. videretur constituēdi, primū omnium Catho-
 licā regionem è tota Scotia decreuerunt profligā-
 dam, quòd nec regina vnquā cogitauerat, & è
 repub. non erat, sed contra rempub. eiusque vulnus
 laterale & internecium. Id quum ita fecissent, traij-
 cientem illuc è Gallijs paulò post reginā ita excepe-
 runt vt prius pasciscerentur, ne in statu recepto religio-
 nis quicquā immutaret, ipsi tantum eiusq. familie vna per-
 mitteretur missa, eaq. priuata. Quis nō obstupēscat ho-
 mines prodigiosè impudētes & improbos, qui quū
 ementito reginæ nomine per Scotiam cuiq. è face
 vulgi, quot vellet Geneuen. Cōmuniones publicè
 fuissent largiti; reginæ supremæ principi, vnicā missā,
 verū Dei colendi toto orbe Christiano ritū, idq. pri-
 uatim vix agrè permittūt. Cæterum annuit huic co-
 rū postulato regina. videbat enim preces esse arma-
 tas, seque in eorum manibus versari, qui specie te-
 nus videbantur petere, reuera aut poterant & vole-
 bant cogere. Ecce iam quā facilè arripiunt eā fun-
 ditus exauthorandi prætextum. Aduenerat Omnium

*Hist. Scot.
 Buchā. lib.
 16. pag.
 522.*

ib. pa. 58 a

*Regin. Scot.
 quomodo es-
 quam ob
 causam re-
 gno eiecta*

Sanctorū dies in Ecclesia Catholica maximè festus
& solennis. Regina Sacellani pro more omnium
Christiani nominis Ecclesiarum, afferunt ornatum
altaris apparatus paulò quàm aliàs celebriorē. In-
dignantur Evangelici, fremunt ministri, & synoda-
li decreto cōstituunt, propterea armis esse agendum
reginamque regali dignitate abdicandam. Sed pro-
stat ad posteritatis memoriā audire quemadmodum
ab ipsis actoribus, historiæ series narratur. Nescio
enim an aliàs quisquam lector indifferens, propter
incredibilem rei barbariem, & indignitatem tan-
tam, quanta nec fando concipi potest, fidem sit ha-
biturus. Sic ergo illi. *Calendis Nouemb. regina misera*
adhuc tenui & quotidiano cultu contentam omnem Papae
nae fastum adiecit. Id quum Euangelij ministri tulissent a-
gerrimè, & in publicis cœtibus magnis querimonijs prosecuti
fuissem, ac nobilitatem sui officij commonuissent (ut in
armis insurgerent) cōtrouersia in domo priuata inter pa-
cos est agitata, possent ne idololatriam iam iam in omnium
perniciem grassaturā cōpescere, & summū magistratum in
legum præscriptum prius reducere. Ecclesie ministri con-
senferunt posse. Sic illi. Notet hic christianus lector,
aduertant Christiani & proceres & principes om-
nes plusquam satanicam istorum ministrorum su-
perbiam & tyrannidem, nec dubitent eundem spi-
ritum qui in Scoticis ministris regnat, in alijs in-
ministris, ubi quod captant imperium consequi
fuerint viuere & flagrare. Nihil dico, de iniquitate
eius decreti (quā legē vocant) à paucis rebellibus cō-
tra plurimorum procerum & optimorum ciuium
voluntatem positi. Nihil dico quòd idololatriam vo-
cant Dei culum, toto orbe Christiano ubiq. frequen-
tatū, & in Scotia, à prima eius conuersione huc usque
annis plusquā mille perpetuatum. sit illa lex, sit hæc
idololatria: tamen quādo qui legē tulerāt de missa per
reliquam

Euch. ibi.
pa. 590.

reliquam Scotiã abolenda, ijdem ipsi concesserunt reginã vnã in sua familia celebrandã, hanc vnã ea si vñtato Catholicorum ritu administrãuit, an propterea fuerat ita fanaticorum hominum concionib. vexanda? ita ad populum traducenda? ita ministrorũ synodalib. decretis dãnanda? vt post eius caput illorum anathematis deuotũ, proceres ad eam bello domandã inflãmarentur; Quid autẽ ex hoc sequitur? regum diademata ministrorũ hoc est improbissimorum ganeonum libidini esse subiecta, & de eorum sceptris & capitib. in priuata ministri alicuius *demo*, in taberna fortasse meritoria posse definiri; eosq. è regali fastigio posse deturbari, nõ solum quum diuina & humana iura violant, nõ quum toti reip. magnum aliquod damnum important, non quum priuatis hominib. insignes iniurias inferunt, non quum leges patrias superbẽ & ex contemptu transgrediuntur, sed etiã tum quum leges quidem obseruant, sed tamen nõ tam exactẽ, accuratẽ, & tãquam mathematicẽ, quin minimum aliquod punctulum ab earum rigore in alterã partem deflectat. Atq. hoc exemplum sit eorum qui reges indignissimẽ in seruilis obedientiã tanquam pistrinum cõpingunt; de quibus quoniam postea nonnulla dicenda sunt, hoc loco eos dimittamus.

§. Alij verò contra vsque eò attollunt regij nominis amplitudinem, vt quos ministri illi regibus, eos hij reipub. toti, idque longẽ inferiores seruitutis extremã compedes iniiciant. Sic enim pro regibus declamant. Non modò persone omnium sunt regibus obnoxie, & mancipio nexuque tenentur; verum etiam res omnes populorum atque fortuna ita regum sunt propria, vt vsu duntaxat & fructu singulorum esse videantur: regum omnia sunt dominio, singulorum vsu: regum sunt omnia proprietate, singulorum possessione. Vnde quod vulgò

B 3 dicitur

Bellay in
Apo. cath.
parte 1.
parag. 7.
Apolo. pro
reg. c. 6. &
cap. 34. 116
o. 26. ibid.
c. 6.

dicitur, Nunquam mori regem, verum est, quum vni
 defuncto, mox alius non expectato vel populi consensu
 procerum, ipso iure succedat, non vt patris heres, sed vt
 legitimus populi moderator ac regni tanquam alicuius latifundij,
 non optione sed nascendi conditione dominus. Si quis
 ris quis fuit huius legis author, per quam familia
 aliqua, verbi gratia Valesia, Stuarda, vel Austria
 Gallia, Scotia, aut Hispania regna obtinent? Respon-
 spondent, idem qui regnorum author Deus qui so-
 cam antiquare potest. Quid ergo? Nunquid vt domi-
 nus latifundij fundum suum arare, colere, depascere,
 seruare sibi, locare alijs; sic rex repub. cui praesens
 est, vt velit, formare, commutare, leges figere & re-
 figere, iuraq. oia infringere suo vnus arbitrato po-
 test, vt nullus legum repagulis, regum potestas ter-
 minetur? Ita profus. Nunquam enim reges acci-
 perunt legem aliquam suae supremae potestatis atque
 rationis moderatricem. Princeps enim animata lex est in ter-
 ris, cuius potestas atque iurisdictio, non alia lege, quam ipsius
 voluntate in angustum cogi potest. Qui populi, volunta-
 te numinis in regum potestatem concesserunt, nec sibi pa-
 rendi, nec regibus imperandi modum vllum lege praescribere
 potuerunt, sed vel sponte sua, vel inuiti in eorum verba
 iurare coacti, legum vinculis solutum eis imperium relique-
 re. Ceterum ex hac regis descriptione duo sequuntur
 absurda, ne plura commemorem, vtrumq. gra-
 uissimum, & publicis rebus longe pestilentissimum.
 Si enim quis sit regni tanquam latifundij alicuius non po-
 pulorum voluntate sed nascendi conditione dominus, quomodo
 ergo si regi alicui filius stolidus, quid si insanus & fu-
 rimus mentis nascatur? Nunquid insanis & fu-
 riosis hominum sanorum & prudentum vita, &
 fortunae, imo rerum publicarum hoc est hominum
 innumerabilem, quoad regimen, quoad legislatio-
 nem, quoad vitam & mortem gubernacula committuntur?

*Apoloz.
 catholique
 parte 2.
 parag. 7.*

*Ibid. & in
 Apolo. pro
 reg. c. 9.*

tentur? Atqui hoc istis regum contra rempublicam defensoribus minimè videtur absurdum. Neque enim (aiunt) vlla extat lex, cuius auctoritate stolidi & insani paterno regno spoliarentur. & quum in privatis hereditatibus familia heresi, unde, iudicio fatui, mente capti, furiosi, nihil sint deteriore cõditione quam heredes ceteri, quid est cur non idem in regno qui primogenitura obveniunt lege observetur? Ex hoc concludunt. Quum regna primogenitura iure contingunt, quam rerum natura mutari non sinit, & successionis ius competat nihilominus hebeti, stolido, & insano, quàm rectè intelligenti, quid erit cur hic illis in regno præferatur, quod non virtutis opinione sed nascendi sorte contingit? Atq; ita quidem sorte contingit, ita generè coheret agnationis iure, ita regiorum liberorum maximo debetur, ut propter corporis vitium aut animi morbum intemperis agitati tolli nequeat.

Esto. Concedamus itaque tantum nascendi cõditioni, ut quos natura produxerit vel corpore monstruosos, vel omnino mentis expertes & truncos potius quàm homines; eos omnium hominum summos & capita faciamus: & naturalè nascendi miseriam, corporumq; & mentium deformitatem donata regij diadematis & splendoris magnificentia confolemur. At quid si rex mète nõ sit stupidus, sed cõtra acutus, & acerrimus, verum qui omnem solertiam & intelligentiam suam vim cõferat ad vastandum populum, ad trucidandam nobilitatem, ad extinguendam religionem, ad humana & diuina subuertenda, & (ut vno verbo cõplectar omnia) ad reipub. nauem cui regenda præpositus est, perforandam, & in altissimis Oceani fluctibus demergendam. num saltè talè Neronè, & Heliogabalum, ipsas belluas feritate & immanitate superantem respub. frenare potest, eoque in ordinem coacto, suæ incolumitati consulere? Imò nec hoc ferunt hoës isti nimis pernicaciter in suis opi-

Apo. Carb. ubi sup. & Apol. pro reg. ca. 20.

Apo. c. 29.

nionibus defixi. sic enim aiunt. *Etiamsi rex oblitus se degenerat in belluā, & cum incurabili mori ac natura malignitate dominatur: etiamsi stabilimentum autoritatis sue in ciuium infirmitate collocat, & regnum non procurationem à Deo creditam, sed prædam sibi oblatam putat, etiamsi potestatem coelitus acceptam ad honorum exitum legum euerfionem, patriæ ruinā conuertet, & quod dicitur nauem perforet, in qua ipse nauiget; nec curare Deum credit mortalia quenquam, hic quanquam omnibus malis impius & nefarius est, tamē nobis sacrosanctum esse debet ac sub eo viuendum est, ea lege, ut Deum qui honoris ei auctor fuit, poenarum exactorem esse patiamur. à nemine enim radicari potest, quia est in suo regno non solum singulis superior, verum etiam vniuersis: supremamq; ac solidā suam prouocatione potestatem habet, nemini nisi superis obnoxius.*

Haëtenus illi, quæ ego eam ob causam paulo fufius descripsi ut intelligat lector, & quorsum dirigatur disputatio mea, & quàm necessarium sit hac re pestate de legitima regum potestate monumēta librorum extare, quibus subditi instituantur ad eam quam debent & Deo, & reip. & regi obedientiā. Neque enim mihi dubium est quin istiusmodi incōsiderati sermones (nec enim grauiore verbo utar) & olim nequissimos illos Rom. Imperatores, Caium Caligulam, Neronem, Domitianum, & reliquos tantam nefariam hominum despicientiam, & sacrilegum deorum contemptum extulerint; & hodiernodie illos posteriores Anglorum reges Henricum VIII. filium Eduardum, filiamque Elizabetham moderato maiorum imperio, in efferatam & barbaricam tyrannidem transformauerint, ut post protectas antiquas patriæ leges, post oppressum clerum, exinanitam plebem despoliatam fugatam & concussam nobilitatem, ipsas etiā ecclesias auarissimè partim expilauerint, partim euerterint. sanctissimamq;

Infinita potestas regibus attributa.

Parlamentum Henrici Eduardi Elizabethæ.

Dei religionem fœdissimè conculcauerint, eamque quoties libebat innouandi auctoritatem sibi inexplicabili blasphemia arrogauerint. Traditur de Teridate Parthorum regis fratre, quòd sub Nerone Romam magno cum comitatu adueniens, seque prosternens ad pedes Neronis sic eum affatus sit.

Ego (domine) Arsaci nepos, Vologesi & Pacori Parthorum regis frater, tuus seruus sum, venique vt te deum meum, Dion in Nerone. secus ac Mithram (id est Solem) colerem. Equidem is ero, quem tu me fato quodam efficies. Tu enim fatum meum es & fortuna. Cui Nero ita respondit. Tu quidem quòd huc veneris, rectè fecisti, vt presens presente me fruereis. Nam quæ neque pater tuus tibi reliquit, neque fratres seruaerunt, ea ego tibi nunc do, teque regem Armenia facio, vt tu atque illi simul intelligatis, in mea potestate esse regna dare & adimere. Hac stultissima adulatione Teridates ille regnum Parthorum adeptus est. Non aliter sed multò flagitiosius isti nostri Christianos reges alloquuntur. Perinde enim ac si reipub. Christianæ totidem essent manubiæ victricibus regum armis acquisitæ, quas propterea suo arbitratu possent distribuere, vel dissipare; perinde ac si principes dii essent, subditisque fata suo nutu dispensarent, subditi autem mera mancipia, in eum finem condita, vt regum vñibus inseruirent: ita illis omnia, primas, secundas, tertias, largiuntur, reipub. ne quartas quidem, vel locum vllum relinquunt, nisi quatenus rex ex indulgentia eam pro suo commodo viuere permittit, hoc modo sceleratissimè non rempublicam, sed priuatam, non liberam hominum consociationem, sed seruilem mancipiorum & remigum gregem, non eorum qui sub iure & legibus viuunt, sed eorum qui vnus libidini sunt subiecti multitudinem describentes.

6 Quam perniciosam sententiam priusquam re- 6.
futo,

B 5

futo,

futo, illud libenter profiteor, mihi nullum esse
 quacunque reipublicæ forma nomen & officium
 regali augustius aut honorificentius. Et si enim
 pulares quoque magistratus & optimatum prin-
 cipatum à Deo datum non ambigo; tamen regium
 diadema, quemadmodum à maioribus nostris
 Christianas respublicas introductum est, libenter
 prædico esse alio quocumque dominatu diuinius
 præstabilius, & hominum generi salutarius: contra
 quod qui seditiosè conspirant, qui dignitatem eius
 imminuunt, qui armis lacessere non verentur, ego
 vt diuinæ voluntatis hostes, vt humanæ soci-
 tatis inimicos, vt publicæ pacis & quietis turbato-
 res execror, & ferro flammæque persequendos
 dico. Reliqui enim principatus naturâ quidem con-
 stant, & Deo probantur, eiusque autoritate sanc-
 untur; ideoque nefarium facinus admittit, qui illi
 repugnat, at hic multo expressius vnius Dei vniuersi
 so mundo præsentis imaginem repræsentat, hic
 multo illustrius & solis reliqua sydera sua luce col-
 lustrantis, & mentis vnius omnia corporis membra
 atque officia moderâtis; & vnius ducis exercitum
 & vnius gubernatoris nauem, & vnius patris familia
 domum, & denique in ipsis animantibus vnius ar-
 tis gregem ouium, & vnius regis examinem apum di-
 gentis figurâ gerit. Quas similitudines ad declaran-
 dam regis monarchiam naturæ maximè consenta-
 neam, antiqui poetæ & philosophi, & deinde Chris-
 tiani patres adhibuerunt. ideoque & hanc ma-
 iestatem lædere scelus est, illo priori certa proportio-
 ne grauius & atrocius.

*Regius
 principatus
 maxime
 naturalis.*

*Hierô. li. 2.
 epist. 13.
 ad Rusticū.
 Chrysost.
 ad Rom.
 hom. 23.*

Cæterum quemadmodum in alijs rebus, sæpeni-
 mero fit, vt propter vicinitatē quam quædam virtutes
 habent cum quibusdam virtutibus, per multi im-
 prouidē ab hijs ad illa dilabuntur: eoque errore ab-
 ducti

ducti, pro religione (superstitionem, pro fortitudine audaciam, pro liberalitate profusionem, pro iustitia crudelitatem quasi pro veris & castis vxoribus spurcas meretrices amplectuntur, ita quoniã hic quoq; id ipsum potest cõtingere, cauendum est diligentissimè ne dum regiã potestaté debitis laudibus extolimus, ad vicinã illi tyrannidẽ immodicis præconijs celebrandam euagemur, & pro vero rege qui est excellens immortalis Dei munus, totiusque reipub. tanquam anima & vita, sanguinarium tyrannum, Satanæ administrum, turbinem reipub. & venenũ, iudicij errore asciscamus; & talem pro pastore lupum, gregi hominum liberorũ præficiamus. Quod si facimus, tantò magis mortiferum vulnus ciuili societati infligimus, quantò intestinus & occultus proditor opibus nostris munitus, & omnia salutis nostræ præsidia & firmamenta, sua manu tenens, externo & fanifesto hoste, nobis armatis & ad eum profligandum vigilantibus est periculosior.

Certè qui hoc modo regem solum infinita potestate armant, rēmpub. autem sui contra regem diuina atque humana iura proijcientem, & reipub. molientem interitum defendendi potestate despoliant; non modò regibus ipsis infesti sunt, quos pro moderatis regibus ipsis infestis tyrannos efficiunt (vt suo loco demonstrabitur) sed simul in oēs Christianos & Christianorum respub. iniuriosi sunt, Deoq; ipsi & naturæ bellum indicunt, quã ea bona hominibus eripiunt, quæ Deus & natura ipsis inseuit & impressit: imò dum reges videtur colere, hoc est corporis partem quidem illustrem, sed tamen partem tantummodo & sine qua corpus politicum consistere & florere potest, corpus vniuersum vastat & interimunt, initiaque & media & fines, propter quos ea humana societas instituta est, corripunt & per-

*Reipub. cõ-
stituentia
causa.*

peruertunt. Nam quæ est origo, quæ causa prima istarum societatum quas Respub. vocamus? Nimirum vt ab iniuriis simus tuti, vt cum liberis & vrbibus tranquillè viuamus, vt solitudine commotionem cõmutemus, & cum bono priuato bonum publicum procuremus. Quæ sunt media quibus hæc bona consequimur? leges politicae, magistratus inferiores, amor ciuium mutuus, concordia publica. Quis finis, quò tendit his medijs respub? vt gubernatori cursus secundus, medico salus, Imperatori victoria reipub. moderatoribus beata ciuium vita proposita est; vrbibus firma, copijs locuples, gloria ampla, virtute honesta. At ista infinita regis licetia tollit hæc simul omnium iniurias enim sine modo multiplicat, liberos & viros parentibus matrisque inuitis eripit, leges conuiles violat, opulentia, glorie, & virtutis spem omnem ciuib. intercõdit, quõ rex ruinam patriæ molens, leges perfringens, in omnium bona vt suam prædam inuolans, subditorum vxores & filias viat stuprans, tolerandus tamen sit, nec de eo idoneis rationibus. amouendo vel corrigendo vnquam laborandum. At (inquis) in regem ius regendi vniuersum à nobis ipsis transfudimus, ideoque quicquid de fortunis & capitibus nostris statuerit, id patienter est sufferendum. At quis aliquando populus, quæ ciuitas, quis homo sobrius & sanæ mentis, vel dixit vel cogitauit ita vniuersè & sine exceptione regem tradere sui regendi potentiam, vt rex pro sua libidine possit dare, auferre, diripere, spoliare, deglubere, mactare, & absque contradictione de vita & necesse omnium pro suo vnus nutu statuere? Ecquis verò vsque adeo a vera ratione alienus est vt vnquam sibi persuadere possit Christianos populos hoc animo sibi reges præfecisse? verum quidem est potentiam & regimen publicum a populo ad reges esse delatum

Cicer. ad
Attic.

Obiectio.

Respons.

delatum & penes reges manere, sed ita ut rex regem agat non tyrannum, non carnificem: hoc est ut iuste, ciuilitate, politicèque regat non iniuste, immaniter, tyrannicè. ergo si quidem rex iuste, si ordine, si iuxta præscriptas à natura & iure gentium condiciones, si regaliter, hoc est, si in bonum & utilitatem publicam gubernet, etiam si nonnunquam in officio delinquat, & tolerandum fateor & honore quoque afficiendum: sin verò iniuste, si immaniter, si barbarè, si contra naturæ regulam, & populorum omnium consuetudinem, si nihil minus quam regis munere ad quod assumptus est fungatur, qui hunc pro rege honorandum ait quum nihil regiæ indolis præ se ferat, eum ego nescio, an hominem humano ingenio præditum existimare debeam. Est quidem rex (ut paulò ante significauimus) tàquam ægi medicus, tanquam vectorum gubernator, tanquam exercitus imperator, tanquam familiàs pater, tanquam ciuitatis custos. Nunquid verò si æger sibi à medico venenum temperari perspexerit, quia à medico oblatum ebibet? Si gubernator nauem cum vectoribus ad scopulos allidere voluerit, vectores eum non impedient? si imperator perfidiosè exercitum hostibus prodere voluerit, milites huic imperatori non poterunt resistere? si pater familiàs famulis necem afferre conetur, his nefas erit defendere? si ciuitatis custos immisissis facibus, urbem suæ fidei commissam incendere studeat; num ciuibus interdictum erit incendium extinguere, & custode sublato reliquos omnes seruare, potius quam pati, ut cum furioso custode ciues sani & sobrij & ciuitas vniuersa simul deleatur? Et quemadmodum distinguimus inter mancipia & ciues, inter alligatos ad transtra Turcarum remiges & Christianorum proceres nobilesque, inter dominum imperiosè seruis man-

*Differentia
inter regē
& tyrannum, popu-
lum libe-
rū & mā-
cipia.*

uis mandantem, & regem legitimè subditos gubernantē, si ad hunc modum reges describimus? Mancipia enim quicquid sunt domini sunt, cuius instrumenta quanquàm ratione prædita dicuntur, quicquid laborant domino laborant, & quicquid acquirunt domino acquirunt. At ciues non regi soli, sed sibi etiam familiaeque & liberis operas impendunt, & maximè publicis commodis inserviunt. nec regi aliter famulantur, nisi quatenus is ad totius patriæ emolumentum singulorum incolarum opes & labores accommodat. Hoc qui tollit, eo ipso ciuium & ciuitatis naturam destruit, & pro eis tantum mera mancipia inducit, quorum nec innumerabilis multitudo ciuitatē vel rempublicā potest efficere. Id quod solertè aduertit primus Romanus Imperator Octavianus: quo ludos aliquando spectante, quum ab histrione pronunciatum esset, *O dominum equum & bonum*, populisque quasi de Octaviano dictum approbasset, is statim manu vultuque indecoras adulationes repressit, & proximo die gravissimo corripuit edicto, dominumque se vetuit appellari, quo verbo pro libertate seruitutem Romanorum videbat inferri, & cōsequenter legitimæ rei publicæ formam destrui. Quam foetida & degenerem Romanorum indolem Tiberius licet perpaululum a manifesto Tyranno discrepās, ita tamen indignabatur, ut sæpius quum è curia egrederetur, prohibens se ad Romanorum contumelia scilicet fuerit muturare, *o homines ad seruitutem paratos!* qui si his nostris temporibus vixisset, vidissetque Christianos illiusmodi scriptis in sempiternam, eamque miseriam seipfos seruitutē conijcere, quantò iustius exprobrasset animos *ad seruitutem paratos*, quantò sturmachosius gravissimis suis edictis Octavianus istos corripuisset, & tanquam improbos adultores castre-

Orosius li.
6. c. 22.

Cornel.
Tacitus.
lib. 3.

galler

gasset, qui sua nimium sordida regum admiratione
 ea totis nationibus auferunt, quæ Deus & natura
 singulorum hominum pectoribus altissimè ab ipsa
 natiuitate insculpsit. Ecquid enim magis est homini
 cuiq; ingentum, quàm seipsum ab iniurijs defende-
 dere? An aliquis potest ita à se salutis suæ curam ab-
 dicare, vt lupo ad se laniandum irruenti non possit
 resistere, & latroni iugulum suum petenti non pos-
 sit repugnare? Quod ergo singulis hominibus sic
 iniustum & ingeneratum est vt deleri non possit, id
 isti totis prouincijs, nobilissimis rebus pub. eripiunt,
 easque ita inermes rabidi magistratus libidini pro-
 stituunt, vt si is quouis lupo & leone immanior, aut
 latrone vias obsidente truculentior in omnium vi-
 tam & fortunas grassetur, iugulum tamen præbere
 tenentur, nec excipiendo vulnere clypeum obijcere
 licet: adeò vt si Christiani principes eo essent inge-
 nio quo monstrum illud hominis Caius Caligula
 qui optavit populo Romano vnã cervicem, vt eam vno
 scitu posset abscindere, qui cognatos & senatores pro-
 miscuè sine vllò discrimine, aut vlla causa occidit;
 qui trucidaturus fratrem quem metu venenorum
 præmunitum medicamentis suspicabatur iratè ex-
 clamauit, *etiam antidotum aduersus Casarem?* hæc ta-
 men omnia sunt molliter & æquo animo ferenda.
 Nec enim aliter isti tanquam à Caio Caligula insti-
 tuti, reges etiam Caio illi pares (nequiores enim vix
 esse posse arbitror) omni potestate contra repu-
 blicam armant: hac autem iniustissimam vim &
 iniuriam à se depellente, tanquam Iunonis æstro
 perciti exclamant, *perduellionem, & Nunquid antidotum
 aduersus regem?* nunquid defensio aduersus principem?
 quasi verò respublica regem ad regale fastigium
 attolendo, ita à seipsa omnem defendendi se cu-
 ram & cogitationem proijciat, vt hic extremis
 quidem

Suonon. in
 Calig. nro.
 27. 29.

*Guicciard.
hist. li. 20.*

quidem temporibus possit nouis rationibus incol-
mitati suæ prouidere. Quid verò si principe in ex-
tremis agente, quando ei de republica cogitare non
vacat, nec vacare potest, repentinus aliquis hostis
rempub. inuadat, quod temporibus patrum no-
strorum Romæ contigit, quum Clemente Põtifice
decumbente, & iam prope expirante, Turcica classis
Barbarussa duce Ostiam appulsa est, totaque ciuitas
Romana tremefacta derelictis mœnibus ad proxi-
mos mōtes cõfugit. Quid si principes, corpore que-
dem satis valeant, sed animo ita sunt molles & effe-
minati, vt in rempublicam mentem suam nolunt
intendere: sed eam patientur foris ab hostibus in-
uadi, intus ab iniustis magistratibus diripi, quod in
Gallia sub prima regali Merouingiorum stirpe,
Chilperico, Theodorico, & Childerico regibus
vsuuenisse, Gallorum annales testantur. Equisita
a communi sensu derelictus est, vt hoc temporum
statu tollat reipublicæ facultatem sese defendendi,
suamque salutem contra externos & intestinos ho-
stes propugnandi? At princeps sanguinarius, crude-
lis, iniustus; valetudinario, ægro, moribundo, longus
est reipublicæ damnosior; & otiosis illis atque vo-
luptarijs Chilperico, Theodorico & Childerico,
immanis & ad fundendum sanguinem negotiosus
Caius aliquis, Nero, vel Heliogabalus infinitè est
humanæ societati funestior & pestilentior. Quod
ergo in illis minutis periculis licet, in his grandibus
multò magis licet. Si fas est curare reduuiam, mal-
to laudabilius est mederi brachio, & capiti; si vbi
rex ignauus est vel nihil agit, respublica potest ne-
glecto rege prouidere sibi; vbi rex contra rempubli-
cam dira perpetrat, quum patrias leges violat, quum
religionem Dei mortalis aspernatur, quum libera
populis tanquam suis mancipijs abutitur; & hone-
stum &

stum & gloriosum est reipublicæ regis amentiam
cohibere, & vnus compressa audacia vniverſorum
ſecuritatem conſtituere. Neque enim reſpub. crea-
tæ ſunt propter reges, ſed reges electi ſunt propter
reſpub. Neque populi primò in vnum cætum con-
fluxerunt, vt regum bonum procurarent; ſed mul-
tudo conſociata reges elegit, qui multitudinis bo-
no præſſent, & commodum adiuuarent. Ergò pri-
mæ ſunt reipub. partes, ſecundæ regum. Nec vt fer-
ret regem reſpub. debet ſe in certum interitus &
vaſtationis periculum conijcere. neque vero hoc
vnquàm auditum eſt, aut ab homine ſano commē-
datum. At vt ſeruet rempub. regis eſt certiffimæ
mortis diſcrimen generoſo animo ſubire. Id quod a
multis fortiffimis ducibus regibusque, & nomina-
tim a Codro Athenienſium rege factum, ad æter-
nam nominis eorum gloriam hiftorici monumen-
tis prodiderunt.

Inſti. lib. 2

De finito regum Chriſtianorum iure, &
potestate potestati reipub. ſubiecta. Quod per
has partes explicatur.

CAPVT II.

1 *Secunda opinio paulò ante poſita regibus contra rem-
pub. nimium tribuens vberius reſellitur, & probatur pu-
gnare cum inſtitutione regum paganorum, qui ſemper ad
iuſte regendum obligati fuerunt, & quum iniuſte imperi-
tarent, è regia fuerunt maieſtate deiecti.*

2 *Eſt contra omnem rationem & religionem Chriſti-
anam.*

3 *Eſt contra inſtitutionem regum & regnorum Chriſti-
anorum, Imperatoris Germanici, regis Gallicani, Angli,
Poloni: qui ad regnandum non admittuntur, niſi ſub con-*

C *ditione*